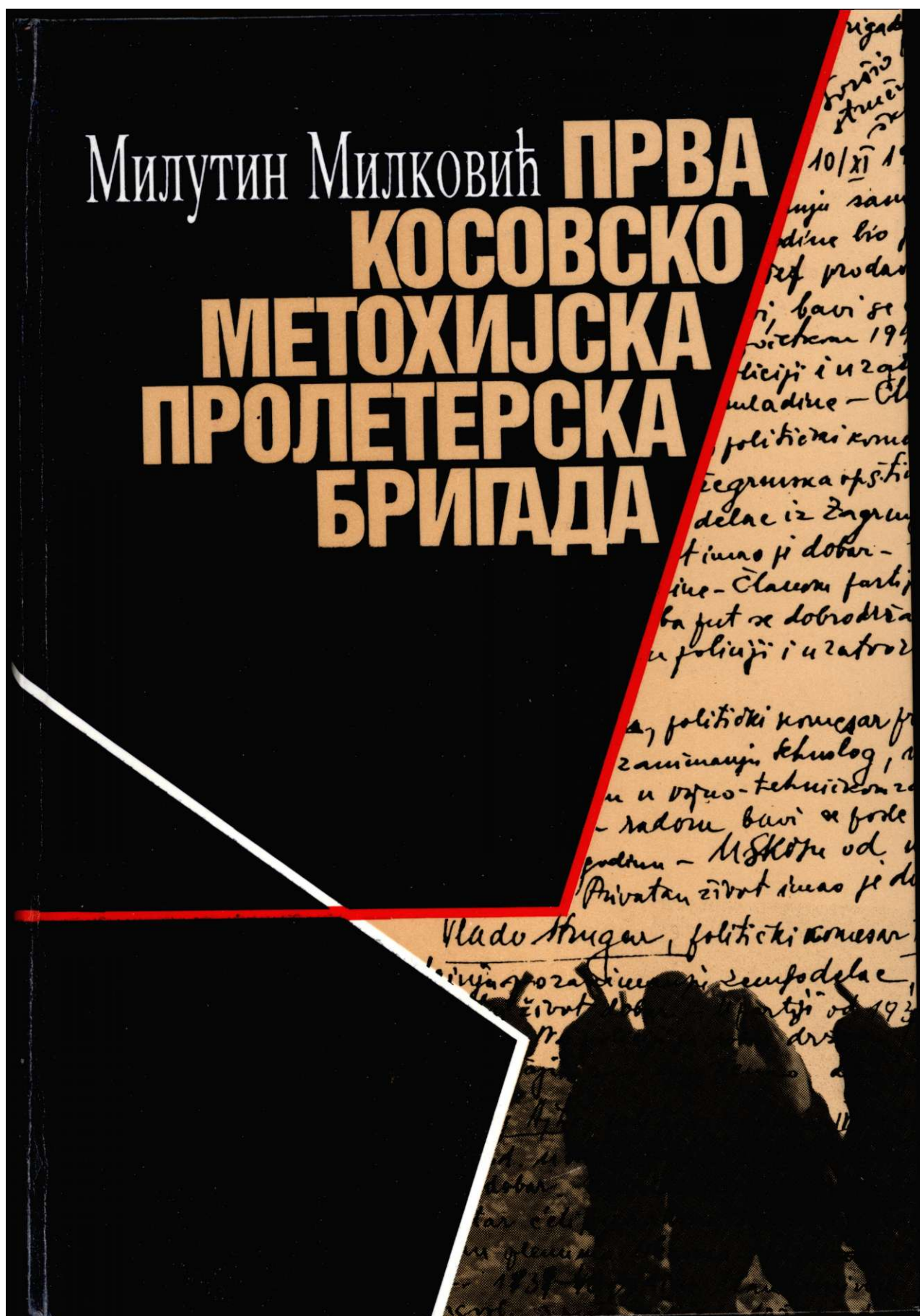
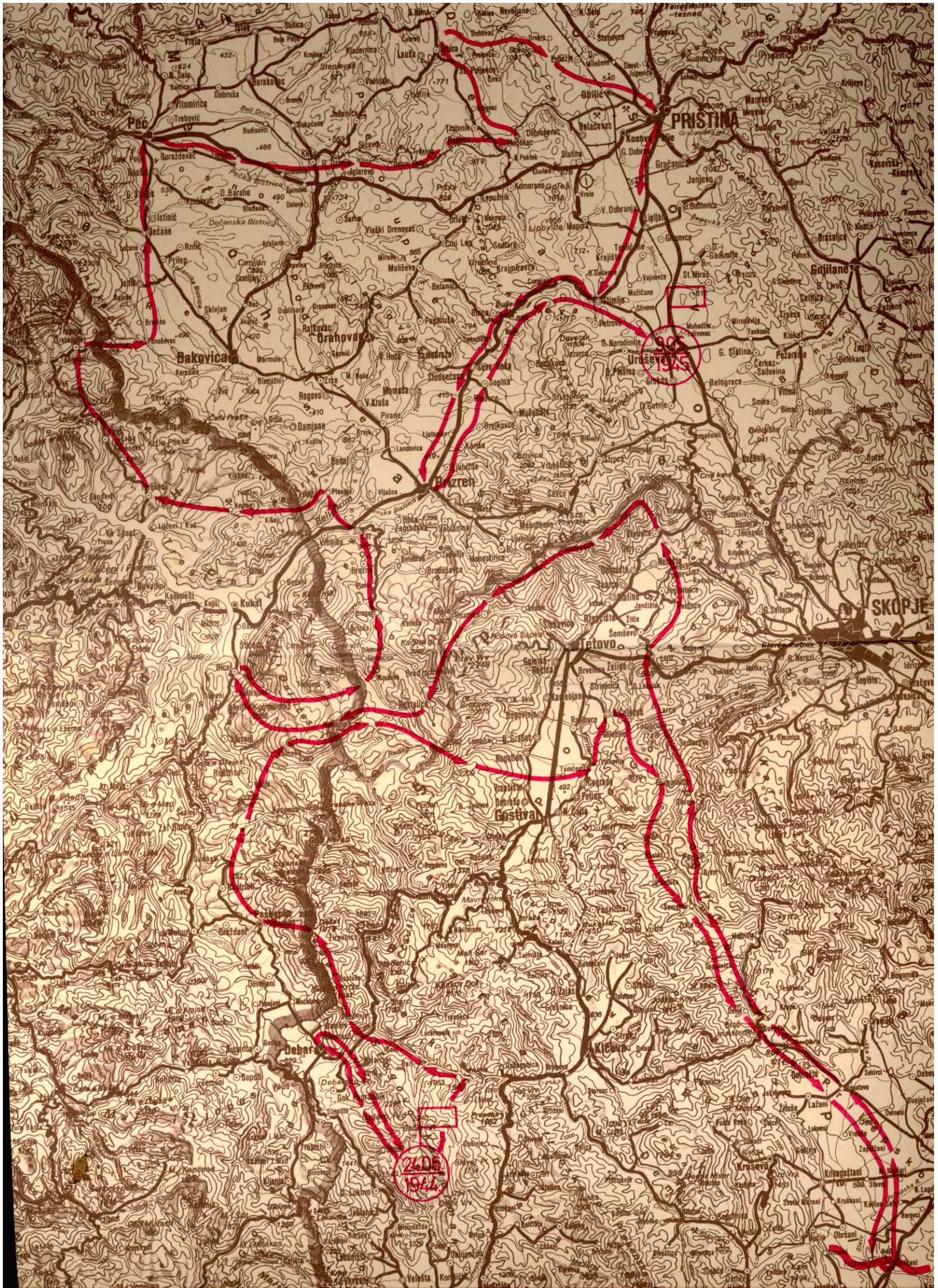

Милутин Милковић **ПРВА
КОСОВСКО
МЕТОХИЈСКА
ПРОЛЕТЕРСКА
БРИГАДА**

ПРВА
КОСОВСКО-МЕТОХИЈСКА
ПРОЛЕТЕРСКА БРИГАДА

Милутин Милковић

Београд 1991.

УДК 355.486(497.1) 1. косовско-метохијска пролетерска бригада

МИЛКОВИЋ, Милутин

Прва косовско-метохијска пролетерска бригада / Милутин Милковић. - Београд : Војноиздавачки и новински центар, 1991 (Београд : Војна штампарија). - 390 стр. : илустр. ; 24 цм. - (Библиотека Ратна прошлост народа и народности Југославије ; 386. Монографија јединица НОВ и ПО Југославије ; књ. 169)

Ћир. - Тираж 1100. - ЈТитература: стр. 385-388.

а) Бригаде у НОР-у - Прва косовско-метохијска пролетерска бригада

ПРВА КОСОВСКО-МЕТОХИЈСКА БРИГАДА је произишла из Прве македонско-косовске НОУ бригаде, у чијем су се саставу налазили косовско-метохијски батаљони „Боро Вукмировић“ и „Рамиз Садику“.

У монографији су описане борбе бригаде на простору Македоније, Грчке, Албаније и Косова и Метохије. Монографија је илустрована ратним фотографијама и факсимилима, а у прилогу је дат списак бораца. Значај бригаде је у томе што је она била пример борбе против непријатеља свих врста и истински расадник братства и јединства. Поред борби које је водила, она је обезбеђивала услове за стварање нове народне власти и заштиту становништва од утицаја домаћих издајника.

ЦИП Каталогизација у публикацији
Централна библиотека ИНА

Предговор

Ова бригада произишла је из Прве македонско-косовске НОУ бригаде, у чијем су се саставу налазили косовско-метохијски батаљони „Боро Вукмановић” и „Рамиз Садику”, дакле сви они борци који су 24. јуна ушли у Прву косовско-метохијску бригаду.

Заједничке борбе против окупатора и његових помагача од септембра 1943. до јуна 1944 - осам месеци - и нераздвојна, судбинска повезаност косовско-метохијских и оних македонских батаљона који су, сви заједно, ушли у Прву македонско-косовску бригаду, ударили су печат новој, Првој косовско-метохијској бригади која је годину дана деловала као самостална јединица.

Борбе које су борци Првог косовско-метохијског одреда, односно Прве косовско-метохијске бригаде, водили против фашистичког окупатора и његових слугу помињу се у многим сачуваним документима. У њима постоје и извесне разлике у приказивању појединих борби и њихових резултата.

Подаци из докумената који су објављени у разним томовима, односно књигама „Зборника докумената и података о народноослободилачком рату југословенских народа” су, у основи, најсигурнији. Али, догађало се да су и у овим документима за исте борбе наведени различити подаци о губицима непријатеља па је сада, после толико времена, веома тешко или скоро немогуће обављати накнадна истраживања да би се добили још потпунији, прецизнији подаци, односно исправило оно што је погрешно.

„Стенограм са састанка преживелих бораца Прве косовско-метохијске НОУ бригаде” (Историјска комисија СКС за Космет К-5/1 бр. 35), који су одржани у Београду од 1. до 5. марта 1960. и од 6 до 10. марта 1961, има карактер личних сећања. Он је посебно значајан што је на тим састанцима присуствовао у то време већи број преживелих бораца бригаде: Петар Брајовић, Зуфер Мусић, Драгутин Ђорђевић, Митар Радусиновић, Петар Поповић, Савка Ковачевић-Ђакових, Павле Брајовић, Вуко Турковић, Вељко Мирјачић, Урош Булатовић, Здравко Зоговић, Милан Митровић, Предраг Ајтић, Мићо Мијушковић, Гојко Меденица, Алекса Вучинић, Блажо Радоњић, Станислав Грковић, Саљко Медеризи, Божо Букумирић, Младен Милић, Милка Лукић-Тишлер, Станисава Јовановић, Живка Богошевић Кока, Томо Вујојевић, Радомир Радовановић, Боко Сојеевић, Миливоје Грандић, Јулка Вуксановић-Меденица, Ацо Лалевић, Драго Радуновић и др.

Међутим, овај „Стенограм“ није ауторизован нити доцније обрађиван, у њему изнети подаци нису упоређивани са сачуваним или пронађеним документима. Многи учесници на тим саопшћеницима нису више живи, па је сада „Стенограм“ тешко упоређивати са накнадним исказима учесника и појединим борбама и даље истраживати да би се дошло до података које су преживели борци заборавили да испричају, објасне, допуне.

Радио „Слободна Југославија“ (Архив ЦК СКЈ - фонд „Слободне Југославије“) у својим емисијама често је објављивао извештај о појединим борбама које су водили борци из Македоније и са Косова и Метохије али, по правилу, са великим закашњењем. До закашњења је долазило због „пута“ којим су извештаји стицали до редакције „Слободне Југославије“: из Македоније до Другог корпуса НОВЈ у Црној Гори па до Врховног штаба у Босни, затим до Москве и најзад до редакције „Слободне Југославије“. Због кварова ни радио-станици у Македонији, покрета и премештања седишта Главног штаба НОВ Македоније и других недаћа, долазило је до краћих или дужих прекида у одржавању радио-веза између делегата Врховног штаба у Македонији, Светозара Вукмановића Темпа, односно Главног штаба НОВ Македоније, са једне и Врховног штаба НОВ Југославије, са друге стране. Тако се, на пример, догађало да је радио „Слободна Југославија“ говорио о првој борби за ослобођење Кичева у време када је, 1. новембра 1943, вођена друга борба за ослобођење тог града. Поред тога, у редакцији „Слободне Југославије“ радили су и људи који нису добро познавали географију Македоније, па се тако у радио-емисијама погрешно лоцирао неки мост који су борци у западној Македонији порушили, погрешно навело име рудника који је био уништен и сл. У називу „Прва македонско-косовска бригада“ у радио-емисијама се често изостављало оно „косовска“, па се говорило о „Првој македонској бригади“ онда када она још није била формирана.

Када се у радио-емисијама говорило о борбама, које су водили македонски и косовски батаљони у западној Македонији и другим крајевима употребљавани су непрецизни изрази као што су „непријатељу су нанети велики губици“, „непријатељ је претрпео тешке губитке“ и др., што отежава добијање потпуније слике о таквим борбама. Поред ових и сличних недостатака, емисије „Слободне Југославије“ ипак су знатно допринеле да се македонски народ као и становништво Косова и Метохије, обавештава о борбама које су водили борци македонских и косовско-метохијских батаљона, да се њихова борба популарише и тако подиже морал народа и учвршћује егера у победу над окупатором и његовим помагачима. У овој књизи тако се и прилазило радио-емисијама „Слободне Југославије“.

И у „Стенограму“ и у „Зборнику“, између осталог, понекад се може запазити да ако о некој борби обавештава или говори Косовац, онди су борци из косовско-метохијских јединица постижали далеко веће успехе него борци македонских јединица и обратно. Наравно, таквом причању или извештавању најчешће није био повод неко нездраво ривалство, већ једноставни утисак о борби о којој је било речи.

Због свега тога у ову књигу ушли су, пре свега, они подаци који, по оцени аутора, имају највећу вредност, подаци који су потицали „са лица места“ као што су „Кратки дневник операција“ Петра Брајовића, команданта Прве македонско-косовске а касније и Прве косовско-метохијске НОУ бригаде, Саотитења Главног штаба НОВ и НО Македоније, као и они извештаји које су, непосредно после борби, писали представници тог штаба. Тамо где је зч то постојала потреба у фусноте су уношени објашњења ради, и подаци из других извора.

С обзиром на специфични борачки став бригаде и специфичности крајева кроз које је бригада пролазила, неће бити тешко да се уочи и схвати зашто је у овој књизи толико пажње посвећено политичком раду и у самој бригади и у народу на територији на којој је бригада водила борбу против окупатора. Ипак, то не може да буде разлог што у књизи није више обрађено функционисање појединих служби у бригади, интендантури, санитету, културно-просветном раду и др. Као неко оправдање за то једино може да служи објективна околност велика покретљивост бригаде (дуги маршеви, исцрпљујуће борбе, пребацивање са једног терена на други), па се због тога ове службе у бригади нису могле боље организовати, односно усталити, већ су морале да раде према конкретним условима, које је унстред било тешко предвидети или планирати на дужи рок. Баш то „сналажење“ ових служби у таквим приликама само је потврђивало сву вештину бораца који су радили у њима и који су својим самопрегорним радом олакшавали бригади да успешно обавља постављене задатке.

Стално сам водио рачуна да допринос сваког борца бригаде буде поменут бар преко спискова борачког састава бригаде који се објављују у овој књизи. Бригада је, нарочито у току борбе за ослобођење Метохије, бројчано нагло порасла, новодошли борци су, према потреби, прелазили из једне јединице у другу, многи од њих су погинули одмах по ступању у бригаду, а нарочито их је много дало своје животе у борбама у Дреници. Велике промене у бригади, у то време слабо организована евиденција, уз изузетно тешке услове нарочито у Дреници, разлог су што се није регистровао сваки нови борац, односно његова погибија, а накнадне допуне спискова бораца бригаде и података о рањеним и погинулим борцима нису могле, после толико времена, да попрае оно што је раније било пропуштено да се уради. Стога није искључено да

је из списка изостављено име неког борца бригаде, као и оних који су рањавани или дали своје животе у борби за ослобођење наше земље и против оружане контрареволуције на Косову и Метохији.

За све такве евентуалне грешке унапред се извињавам и преживелим борцима и породицама бораца који су погинули а чија се имена не налазе у књизи. За такве пропусте примам одговорност на себе и спреман сам да их јавно исправим, на онај начин како борци, односно породице погинулих бораца Прве косовско-метохијске НОУ бригаде буду тражили.

Моји ратни другови, борци Прве косовско-метохијске НОУ бригаде, сакупљањем података и материјала и својим критичким примедбама у разним фазама писања ове књиге несебично су ми помагали, руководећи се жељом да књиге што верније пружи слику о нашој бригади. Свима им најискреније захваљујем, посебно члановима Одбора секције Прве косовско-метохијске НОУ бригаде, секретару тог Одбора у време када је књига писана, Жики Пејушковићу, Здравку Зоговићу, Младену Милићу, Али Реџи и Милораду Софтићу као и Милану Митровићу и Гаврилу Николићу које је прерана смрт спречила да угледају књигу чијој су појави много допринели.

Осећам обавезу да најтоплије захвалим службеницима Архива Војноисторијског института Југословенске армије, посебно пуковника Антуну Милетићу, Архива ЦК СКЈ, Архива ПК СК Косова, Музеја револуције у Приштини, посебно другарици Гордани Поповић, Архива Македоније у Скопљу и редакцији библиотеке Ратна прошлост народа и народности Југославије - Војноиздавачког и новинског центра као и других установа на пруженој помоћи и подршци у раду.

Посебну захвалност изражавам рецензентима, генерал-потпуковнику Методију Котевском и пуковнику Киру Сотировском, као и стручном редактору пуковнику Драгољубу Тмушићу и уреднику ВИЗ-а, потпуковнику Ивану Пантелићу који су својим преданим радом, критичким примедбама, корисним сугестијама и на друге начине допринели да се ова књига појави а њен квалитет побољша.